

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

NGWANAITSEELE 2024

KAEDI YA GO TSHWAYA

MADUO: 80

Kaedi e ya go tshwaya, e na le ditsebe di le 23.

KAROLO YA A: POKO**MELODI YA POKO – RM Ramagoshi****POTSO 1: POTSO YA TLHAMO**

ELA TLHOKO: Mo tlamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 10 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

'SEROMAMOWA' – AL Ralusi

- Go nna mosola ga sengwe ke fa bontsi bo ungwelwa go tswa mo tirisong ya sona.
- Ke boammaaruri jo bo se nang boiteo jwa thupa gore seromamowa se mosola ka se na le ditiro tse di farologaneng mo setšhabeng.
- Seromamowa se mosola thata ka se romiwa go bua e bile leina la sona le maleba.
- Tiro ya sona mo setšhabeng ke go dira gore ditsala di kgone go tlhaeletsana, di kgone go dumedisana, go nne monate.
- Ga se bue fela, se kgona go dira gore ditsala di iketle, di ijese monate ka mmimo o o tshamekiwang go tswa mo go sona.
- Se mosola ka e bile se kgona go bua dipuo tsotlhe. Se akaretsa baagi botlhe go ya ka dipuo tsa bona tse di farologaneng, ga go puo e e tlogelwang kwa morago.
- Se tota se tlhokega ka se re neela dikgang ka dilo tse di diragalang mo lefatsheng ka bophara, batho ba a reetsa fa se bua le bona.
- Se mosola ka se neelana ka tshedimosetso ka ba ba ithobaletseng. Batho ba kgona go latola baswi ba bona mo seromamoweng ka kitso ya gore tshedimosetso e kgona go fitlhelela ba bangwe ka se kgona go gorosa molaetsa bonolo, se akaretsa sekgala se segolo sa naga le lefatshe ka bophara.
- Bomosola jwa sona ga bo a tlola leitho la mmoki, ka a se akgola gore se kgona go ritibatsa maikutlo. Morago ga go neelana ka ditatolo, se gomotsa ba ba hutsafetseng ka difela.
- Bodutu ga bo aparele kgotsa ga bo je ope fa seromamowa se le teng ka se a bo tlosa, mme se tsenya khutsafalo fa se ka senyega. Go nna bosula thata fa se robegile.
- Seromamowa se tota se le mosola mo botshelong ka se na le ditiro tse dintsi. Bontsi bo ungwelwa thata go tswa mo go sona.

[10]

POTSO 2: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**'LENTSWE LA MOIPOLAI' – FS Khunou**

- 2.1 Poko ya segompiano.
Le kgaogantswe ka ditemana/le na le matshwaopuiso/le boka sengwe le sengwe/le dirisa puo e e bonolo.
(E le NNGWE fela). (2)
- 2.2 Ke gotlhiwa tlhogong ka sebabetsane ke a babiwa. (2)
- 2.3 Pheteletso – go godisa selo go feta ka moo se leng ka teng jaaka go twe le boesengmang ba setse ba seba ka ena. (2)
- 2.4 Neeletsano – ke e lemogile ka mafoko a a feleletsang mola 16 e leng 'a mpateng' a bo a simolola mola 17. (2)
- 2.5 A kutlobotlhoko – ka go tlhoka kagiso le boitumelo mo moweng/ ka batho ba mo tshwere makgwakgwa (ditshebo, ditshele, dikgotlhang, go nyadiwa, go gatelelwa, go se nnisege – di le PEDI fela). (2)
- [10]**

POTSO 3: (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**'LEFATSHE LA DIKHUDEGO' LH Mogale**

- 3.1 Ditlamorago tse di tlisiwang ke dikhuduego/Bosetlhogo jwa dikhuduego/ Tshenyo e e tlisiwang ke dikhuduego. (2)
- 3.2 Poeletsomafoko
Go gatelela bokao jwa mafoko a a boeletswang. (2)
- 3.3 Kemedi
Go tlhagisa/tlhalosa sengwe ka go se emisetsa ka se sengwe/ kemedi e bitsa selo ka karolo ya sona. (2)
- 3.4 A kutlobotlhoko – ka ntlha ya ditlamorago tse di sa itumediseng tsa dikhuduego/tshenyo ya dikhuduego/lefatshe le lentle le le senyegileng. (2)
- 3.5 Ke thotloetso ya go leka go dira ditiro tse di itumedisang tse di ka se tlhakatlhakanyeng lefatshe/go efoga go tliša dikhuduego.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- [10]**

POTSO 4: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**'BOTSOFE' – LD Raditladi**

- 4.1 Poko ya magareng/segompiono.
Ga le na ditemana (le kgaogantswe ka dikarolo di le pedi) /le na le matshwaopuiso/le boka sengwe le sengwe/le dirisa puo e e bonolo.
(E le NNGWE fela) (2)
- 4.2 Balekane/dithaka/mophato wa morwaakgosi ba setse ba godile/tsofetse. (2)
- 4.3 Poeletsomafoko – go gatelela bokao jwa lefoko le le boeleditsweng. (2)
- 4.4 Tshwantshanyo – ke se bone ka tiriso ya lekopanyi 'jaaka'. (2)
- 4.5 Ke ungwile gore motho ga a nnele mošwa ruri/se se sa feleng se a bo se tlhola.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- [10]**

LE**POKO E E SA TLHAOLWANG****POTSO 5: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE****'KE TLHOAFALETSE MORATWA' – BD Magoleng**

- 5.1 Letlhologeledi la moratiwa/go tlhologeledi mongwe yo o ratiwang.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 5.2 'Lo itse, Khunwana g'a kitla a b' a itshoka'/Fa lona lo kepa ka kepu tsa kgegerepe.
Tshwantshiso (2)
- 5.3 Ba kae boesengmang ba nthatang. (2)
- 5.4 Tlogelo - go tlogetswe tlhogo 'di' mo go 'dikepu' go nna 'kepu'/
Poeletsomodumo – go boeleditswe modumopuo/tumammogo 'k'. (2)
- 5.5 Ke maikutlo a letlhologeledi ka a tlhoafaleitse moratiwa wa gagwe. (2)
- [10]**

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI**POTSO 6: POTSO YA TLHAMO**

ELA TLHOKO: Mo tlamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tiro ya motlhatlhojwa.

LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea

- Dikgwetlho ke mathata kgotsa maparego a re rakanang le ona mo botshelong. Motshedi mongwe le mongwe o itemogela dikgwetlho tse di ka mo thibelelang tswelelopelo mme tsa mo tlišetsa khutsafalo.
- Ke boammaaruri gore kgolo ya ga Motswagauteng e nnile le dikgwetlho tse di mo hutsafaditseng.
- Motswagauteng ke ngwana wa ga Gokatweng. O hutsafatswa ke kgolo ya gagwe ka a iphitlhela a godisiwa ke monnamogolo Puso le mosadimogolo ljelele, batsadi ba ga mmaagwe.
- O itemogela dikgwetlho tse di mo hutsafatsang tse a ka se di fetoleng tsa go se tshwane le bana ba bangwe ka tshobotsi le mmala gonne rraagwe e le mosweu.
- Mathata e ne e le gore ditsala le setšhaba, ba ne ba sa mo amogele jaaka morolong ka ntlha ya tshobotsi ya gagwe mme ba mmita ka maina a tshotlo jaaka 'morwa', 'lekutwane', 'Rooijan' le 'lekgalagadi'. Se, se ne sa tlhola kutlobotlhoko le go ikobonya mo go Motswagauteng.
- Motswagauteng o hutsafatswa ke go tlhokafala ga batsadi ba ba mo godisitseng. Kgwetlho ya gagwe e etegetswa ke malomaagwe yo o neng a mo sotla, le go mo amoga boswa jotlhe jo a neng a bo tlogeletswe ke mosadimogolo le monnamogolo.
- O tsena ka lenga la seloko mme bothata jwa gagwe bo bakiwa ke go tlhoka legae le go se itse felo a go yang. Khutsafalo e e tlišitsweng ke bothata jo, e okediwa ke go thopiwa ke banna ba lekoko la ga Mokwepa go dira madi ka ena.
- Kwa Foreiborogo, o hutsafatswa ke go teketwa morago ga go leka go thusa mosadimogolo wa mosweu fa a ne a phamolelwa sekgwama. Kgwetlho ke gore fa a le kwa bookelong, o lemoga monna wa lepodisi yo o neng a mmona kwa ga Mokwepa. Seno se ne sa dira gore a tshabe kwa bookelong.
- O itemogela bosetlhogo jwa ga Salamina le Alberto morago ga go mo thusa fa a ne a lwala, a hutsafadiwa ke gore ba ikemiseditse go dira leswalo ka ena. O tswelela go nna ngwana yo o tlhokang legae.
- Kgwetlho ya go tlhoka kwa a tlaa bayang sekgele sa gagwe sa dithuto tsa kwa sekolong sa Mooketsi, ya mmakela khutsafalo ya go se tsenele moletlo le go reteletswa ke go se amogela.
- Bosemorafo bo thatafatsa kgolo ya gagwe fa a le kwa sekolong se segolo sa Foreiborogo mme a kobiwa ka ntlha ya fa basimane ba ne ba kgoromeleditse Sarkie mo go ena. Motswagauteng a utlwiwa botlhoko ke gore o bonwe molato ntsa a sa tsenela tsheko ya ona.
- Ruri ke boammaaruri gore botshelo jwa ga Motswagauteng ga bo a nna bonolo, bo ne bo tletse dikgwetlho le khutsafalo.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 7: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea**

- 7.1 Kwa ga Mokwepa/kwa ntlong ya ga Mokwepa. (1)
- 7.2 Ke mmaagwe/motsadi wa gagwe/Motswagauteng ke morwae. (1)
- 7.3 Gokatweng o ne a mo falodisitse mo dinaleng tsa lekoko la ga Mokwepa. (2)
- 7.4 Batho ba ba bolawang le ba ba ipolayang ga ba tsene ka kgoro ya legodimo, gonne ba sule pele ga nako e e beilweng ke Modimo.
Go itsaya jaaka a ntse.
Ga go ope yo o mosola go mo gaisa mo botshelong. (2)
(Di le PEDI fela)
- 7.5 Ke ka ntlha ya fa a tlaa sala mo gae/ke gofejane wa ga Mosadimogolo ljelele le monnamogolo Puso. (2)
- 7.6 Ba ne ba retla batho.
Ba ne ba rekisa dithwe tsa bona kwa masankomeng.
Ba thopa le go anaanya batho. (2)
(Di le PEDI fela)
- 7.7 Go nna le lerato ga gagwe go dira gore a amogele Motswagauteng le go mo tshegetsa mo botshelong mme se sa tswelletsa ditiragalo pele./
Go nna le dikgakalolo ga gagwe go tiisa Motswagauteng mo botshelong go mo kgontsha go thulana le mathata a lefatshe mme se sa tswelletsa ditiragalo pele.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 7.8 Matlho a matala.
Meriri ya meetse.
O mosweu. (3)
- 7.9 Mosala o ne a mo teketa a bo a mo koba. (2)
- 7.10 O ne a isa kgetse kwa kgotlatshekelo, ya sekwa mme katlholo ya tlisa kutlwano magareng ga basweu le bantsho. (2)
- 7.11 Ke ne ke ka itumela - ka go le botlhokwa go itse motho yo o ntlisitseng mo lefatsheng./
Ke ne ke ka hutsafala ka go ka se nne le kgolagano magareng ga me le ena.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 7.12 Nnyaya - ke tshwanelo ya ngwana mongwe le mongwe gore a nne le legae.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 7.13 Ee - o re supeditse ka Motswagauteng ka a nnile le tshegetso ya lesika, ditsala le setšhaba go tswa bonnyeng. (2)
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) [25]

POTSO 8: POTSO YA TLHAMO**OMPHILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

ELA TLHOKO: Mo tlamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

- Dikgwetlho ke mathata kgotsa maparego a re rakanang le ona mo botshelong. Motshedi mongwe le mongwe o itemogela dikgwetlho tse di ka mo thibelang tswelelopele mme tsa mo tlisetsa khutsafalo.
- Ke boammaaruri gore botshelo jwa ga Motlalepule bo nnile le dikgwetlho tse di mo hutsafaditseng.
- Motlalepule ka ntlha ya kgwetlho ya leuba, o tlogela legae la gagwe go ya majako kwa Gauteng.
- O ne a nna le kgwetlho ka ntlha ya tshobotsi ya gagwe, ka bangwe ba ne ba mo fufegela. Se, sa mo tsenya mo mathateng.
- O betelwa ke lekau la tedu tsa katse, a bo a ima. Motlalepule a lebagana le mathata a maikarabelo a kgodiso le tlhokomelo ya lesea le le sa rulaganyediwang.
- Maikarabelo a kgodiso a mo tseisa tshwetso e e seng bonolo ya go isa ngwana kwa legaeng la bana. O ne a utlwa botlhoko go kgaogana le ngwana wa gagwe. Motlalepule a hutsafadiwa ke go tshwanelwa ke go itetlelela go godisetswa ngwana ke batlhokomedi kwa legaeng la dikhutsana.
- Motlalepule a nyalwa mme a retelwa ke go neela morwadi, Mosidi, lerato le le feletseng gonne a gopotse mosimane wa gagwe yo a mo tlogetseng kwa kgodisetsong.
- Pelo ya botsadi ya mo kgothakgotha, a bo a kopa mogatse go ya kwa legaeng la dikhutsana go ya go ithuela ngwana wa mosimane. A utlwa botlhoko thata fa a tlhoka morwae kwa a neng a mo tlogetse teng. Botlhoko ba ntho bo ne ba tutela fa a mo tlhoboga mo phaposing ya bofelo.
- Kutlobotlhoko ya fetola tshobotsi ya gagwe, o feleletsa e le mmaletshantshane ka ntlha ya se. Motlalepule yo gajaana a itsegeng ka MmaMosidi, o itemogela matsapa a go batlana le morwae moso mongwe le mongwe. Bothata jwa gagwe jo bogolo e ne e le pelo ya botsadi e e lelelang ngwana.
- Khutsafalo ya go sa bone Omphile ya bakela mmaagwe koafalo e kgolo, go sa fete letsatsi a sa selwe a ole.
- Botshelo bo ketefalela pele fa a tsaya tshwetso ya go tsamaya a fapogela basimanyana ba ba nang le tshobotsi ya ga morwae. Batsadi ba mmita dinalana, ba tshosa bana ka ena.
- Ditiragalo tsa botshelo jwa ga Motlalepule di tota di nnile le dikgwetlho tse di mmaketseng bohutsana.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 9: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**OMPHILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

- 9.1 Kwa ntlong ya ga Malebela/kwa ga gagwe. (1)
- 9.2 Omphile ke morwae/ke mmaagwe Omphile. (1)
- 9.3 O batla gore mosadimogolo Malebela a mmolelele gore a ka fitlhela ngwana wa gagwe kwa kae. (2)
- 9.4 O ne a sa lebale motho yo o kileng a mmona.
A gakologelwa motho ka go mo utlwa. (2)
- 9.5 O na le neo kgotsa bokgoni jwa ponelopele ya botshelo/boporofeti. (2)
- 9.6 Ba ne ba gasa sedi la bokapi jwa moseja kwa ntle ga go latlha setso.
Ba ne ba sega dikhai.
Ba ne ba thula ditlhako. (2)
(Di le PEDI fela)
- 9.7 Bopelotlhomogi/lerato la botsadi la ga monnamogolo Ofentse le dira gore a ithuele Modise go mo godisa jaaka morwae mme se sa tswelletsa ditiragalo pele. (2)
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)
- 9.8 A le mosetlhana.
Motho wa maratagolejwa/a le montle.
A katogile monyo.
Matlho a matona a a phatsimang.
Dipounama di le matlerebunyana.
Maoto a le matshweka. (3)
(Di le THARO fela)
- 9.9 Go nna dikobodikhutshwane le go tlhoka se a ka mo tlamelang ka sona. (2)
- 9.10 Motlalepule o ne a bona ka lona gore Modise ke morwae mme bothata ba go mmatla jwa rarabologa. (2)
- 9.11 Ke ne ke ka utlwa botlhoko mme ka lela thata gonne ba nkubugetse ke robetse mme ke sa kgone go itwela/nka ba tlogela ka ba neela Modimo/ka begela barutabana gonne ke sa batle go tswelletsa ntwana. (2)
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)
- 9.12 Nnyaya – Batho botlhe ba na le tetla ya go tshela ka boitumelo/re le batho re tshwanetse go tshegetsana/go ratana/le go sireletsana. (2)
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)
- 9.13 Ee – o supile se ka moanelwa Motlalepule yo o neng a tshwara sephiri mme kwa bofelong sa mo koafatsa le go mmolaya. (2)

[25]

POTSO 10: POTSO YA TLHAMO**MASEGO – G. MOKAE**

ELA TLHOKO: Mo tthamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

- Dikgwetlho ke mathata kgotsa maparego a re rakanang le ona mo botshelong. Motshedi mongwe le mongwe o itemogela dikgwetlho tse di ka mo thibelang tswelelopelo mme tsa mo tlisetsa khutsafalo.
- Ke boammaaruri gore botshelo jwa ga Masego bo nnile le dikgwetlho tse di mo hutsafaditseng.
- Masego ke ngwana wa ga rre Motsepe le mme Goabaone mme o golela kwa polaseng, kwa a nnang le kgwetlho ya go tsena sekolo se se sa mo neeleng ditšhono tsa dibasari. Se se mmakela khutsafalo ya go se kgone go tsweletsa dithuto tsa gagwe jaaka a eleditse.
- O itemogela kgwetlho ya go tlogela legae le batsadi ba gagwe go ya kwa motseng o a sa o itseng morago ga gore rre Kgotle le rre Selamolela ba mmatlele phatla kwa sekolong sa Sedimosang kwa Kgomokgomo.
- Masego kwa Sedimosang o lebagana le kgwetlho ya go sa ratwe ke barutwana ba bangwe ka a ne a le montle e bile a le botlhale go ba gaisa. Se se etegetswa ke go ratwa ke mogokgo ka a ne a a araba dipotso mo phaposing ka bofefo. A tshela mo kutlobotlhokong ka ntlha ya se.
- Matsapa a ga Masego a oketsega fa Ntsime a mo dira setshegisa mo barutwaneng ba bangwe ka gore a mo ganne. Khutsafalo ya ga Masego e oketswa ke go ineela go nwa bojalwa ka go batla go kgotsofatsa Sannah.
- Mathata a gagwe a ya magoletsa fa a betelelwa ke Ntsime ka a ne a nwele go feta selekano. Kgwetlho e a nnang le yona ke go ima a bo a kobiwa kwa sekolong. Se sa mo hutsafatsa gonne maikaelelo a gagwe e le go tsena sekolo gore a nne le bokamoso jo bo phatsimang.
- Mathata a ga Masego ke gore o ya go efoga jang bogale jwa ga rraagwe yo a neng a batla go mmona a atlegile mo botshelong. Rraagwe o mo okeletsa kutlobotlhoko ka a ne a mo teketa mme a feleletsa a le kwa bookelong jwa Kalafong mo Attridgeville.
- Masego o lebagana le kgwetlho ya go batla tiro gore a tlamele ngwana wa gagwe. O hutsafatswa ke go mo tlogela a le esi mo ntlong ena a phakelela kwa tirong.
- Kwa tirong, botshelo jwa ga Masego ga bo nne bonolo, ka a direla batho ba ba ileditsweng mme ga a kgone go phuthologa e bile o feleletsa a hutsafetse ka a ne a tshwarelwa selo se a sa se itseng.
- Masego o nyalwa ke Vusi fela ka nako ya loso lwa gagwe o lebagana le kgwetlho ya gore mosadi wa ntlha wa ga Vusi o lwela boswa jwa ga gagwe. Khutsafalo ya go swelwa ke monna e okediwa ke go sa kgone go mo lelela sentle ka ntlha ya dikgogakgogano tse di bakiwang ke mosadi yo.
- Ruri ke boammaaruri gore dikgwetlho tsa botshelo jwa ga Masego di ne tsa mo hutsafatsa.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 11: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**MASEGO – G Mokae**

- 11.1 Kwa ntlong ya ga Cathy le Sol /kwa Randburg. (1)
- 11.2 Ke modiredi wa ga Cathy le Sol. (1)
- 11.3 Ke gore a ye go batla Vusi Mngoma go mmolelela gore o batlwa ke mapodisi. (2)
- 11.4 O ne a ema, mme a oketsa phatla ka seatla go thiba marang a letsatsi.
O ne a leka go buisa dinomoro tse di neng di setse di phimolega mo matlong a a fa mojeng wa mmila/ o tshositswe ke ntšwa e e neng e itimola lenyora.
(Di le PEDI fela.) (2)
- 11.5 O ne a teilwe leina la Madimabe ka batsadi ba ne ba se na tshepo ya gore o tlaa tshela mme fa a se na go tlola dikgwedi di le thataro a bo a fetolwa leina go nna Masego. (2)
- 11.6 O ne a tshwanetse go ntsha mpaola mo ntlong.
Go tswala setswalo.
Go reka leokwane la setofo.
(Di le PEDI fela) (2)
- 11.7 Bosetlhogo jwa ga Ntsime bo dira gore a betelele Masego le go mo imisa ngwana yo o sa rulaganyetswang mme se sa tsweletsa ditiragalo pele.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 11.8 O ne a katogile monyo/ a le moleele.
Mmele o le monnye.
A na le lefatlha le legolo mo tlhogong e kgolo e putswa. (3)
- 11.9 O ne a batla go ipusolosetsa ka Masego a ne a gana lerato la gagwe. (2)
- 11.10 O ne a tsaya Masego go ya go nna nae kwa ga gagwe kwa Attridgeville go mo katosi rraagwe. (2)
- 11.11 Ke ne ke ka hutsafala - gonne e ne e se maikaelelo a me go nna le ngwana/ gonne ke ka bo ke swabisitse batsadi ba me.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 11.12 Ee – gonne mongwe le mongwe a ka dira ka fa a ratang ka teng, fa fela di sa gatelele batho ba bangwe.
Nnyaya – mongwe le mongwe o na le ditshwanelo tse a tswanetseng go di dirisa ka maikarabelo.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 11.13 Ee – gonne Masego o ne a kgona go godisa le go tlamela ngwana wa gagwe ntswa a se na tshegetso ya batsadi ka ba ne ba hulere/Sello le fa e ne e le ngwana wa petelelo, ga a lebe tshotlego ya ga mmaagwe, o a ikemisa, a ithute le go atlega mo botshelong/Masego ga a ka a tlhakatlhakannngwa ke dikgwetlho tsa botshelo mme o ne a nna a kgaratlha, a aga lelapa la gagwe morago ga loso lwa ga Vusi./Sello o ne a kgaratlha a ithuta thata go fitlhelela e nna ngaka, a bo a ribolola molemo o o ka entwang kgatlhanong le mogare wa AIDS le HIV.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]

POTSO 12: POTSO YA TLHAMO**NTLHOMOLE MMUTLWA – OM Lobelo**

ELA TLHOKO: Mo tllhamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

- Dikgwetlho ke mathata kgotsa maparego a re rakanang le ona mo botshelong. Motshedi mongwe le mongwe o itemogela dikgwetlho tse di ka mo thibelang tswelelopelo mme tsa mo tlišetsa khutsafalo.
- Ke boammaaruri gore botshelo jwa ga Matsetseleko bo nnile le dikgwetlho tse di mo hutsafaditseng.
- Matsetseleko ke ngwana wa ga Kgori le Kelogile. Rraagwe o ne a ikaelela go rola tiro ya go nna mogotsamolelo kwa kgosing. O pateletsa morwae go nna mojaboswa wa tiro ya bogotsamolelo jwa kgosing.
- Pateletso e, e nna kgwetlho e bile e hutsafatsa Matsetseleko gonne ena o ne a ratile go ka tšweletsa pele dithuto tsa gagwe. Kutlobotlhoko e, e etegetswa ke fa rraagwe a re ga a tšhoswe ke materiki, mo go ena bogotsamolelo ke tiro ya maemo.
- Matsetseleko o nna le kgwetlho ya go sa kgone go ka ngangisana le rraagwe le go lwela ditshwanelo tsa gagwe tsa go itlhophelela tiro e a e ratang. Se se tlišiwa ke gore o na le tlotlo mo batsading ba gagwe ka jalo o lelela teng jaaka kwana.
- Kelogile o thatafaletsa Matsetseleko botshelo ka go dibela setso, se se mo paledisang go sireletsa morwae mme o agela lefoko la ga mogatse mosako. Se, ke kgwetlho mo go Matsetseleko ka a lebagana le botlhoko jwa go bona mmaagwe a retelelwa ke go mo tllhomola mmutlwa.
- Tshwetso ya go tsena ka lenga la seloko, a katoga batsadi ba gagwe e a mo hutsafatsa gonne o ne a patelesega go kgaogana le bona. O utlwisiwa botlhoko ke go tswa mo motseng wa gaabo wa Phiritshweu ntswa a sa itse felo a go yang.
- Botshelo jwa ga Matsetseleko ga bo nne bonolo le fa a amogetswe ka lerato kwa Kgaladi ke rre Segonyamatlho le balelapa la gagwe. Bothata jwa gagwe ke go sa bone tiro fa a goroga. O tlhologelela batsadi le mokapelo wa gagwe Palesa. Morago o hutsafatswa ke go bona Bra Boots a le mo motlhaleng wa gagwe go supa fa batsadi ba etsaetsega.
- Kwa Dikhudung, Matsetseleko o ne a nna le kgwetlho ya go kgaogana le Palesa morago ga go mmona kwa dikgaisanong, mme kopano eo e ne ya godisa letlhologelelo le le neng la mo hutsafatsa mo a bileng a ikutlwa e kete a ka sala dibese morago.
- Matsetseleko o ketefalelwa ke botshelo fa a retelelwa ke go ya phitlhong ya ga rraagwe.
- Bomadimabe bo a mo wela mme o amega mo kotsing ya sejanaga le dinokwane. O tshwarwa mmogo le bapalami ba ba neng ba utswitse sejanaga sa ga Bra Boots. O ya kgotlatshekelong ya molato o a sa o itseng.
- Ruri ke boammaaruri gore botshelo ba ga Matsetseleko ga bo a nna bonolo, bo etile bo nna le dikgwetlho tse di mo hutsafaditseng.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 13: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**NTLHOMOLE MMUTLWA – OM Lobelo**

- 13.1 Kwa Dikhudung. (1)
- 13.2 Ke baratani/bakapelo. (1)
- 13.3 E ne e le go ya go bona Palesa. (2)
- 13.4 O ne a mo solofetsa gore ga go na sepe se se ka mo kgaoganyang le ena. Matsetseleko o ne a solofetsa Palesa gore o tlaa boela gae morago ga dikgwedi di le tharo. (2)
- 13.5 Ke ka gobo a ne a le montle. (2)
- 13.6 Ditlhabololo tsa go neelana ka metsi a a phepa. Kgelelo ya leswe le mesele e e tsamaisang leswe. Tlhabololo ya tsa thuto le dikolo. Tlhabololo ya ditsela. Mafaratlhatlha a motlakase le tlhaeletsano. (Di le PEDI fela.) (2)
- 13.7 Bopelontle jwa ga Segonyamatlho bo dirile gore a amogele Matsetseleko mo lalapeng la gagwe, se sa dira gore a se fitlhelelwe/a se bonwe mme ditiragalo tsa tswelela pele. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 13.8 O moleele. Matlho a mahibidu. Ditetswana di dikologile molomo. Nko e okometse molomo. Tlhogo e e phatsimang/letwadi (Di le THARO fela.) (3)
- 13.9 Mapodisi a fitlhetse difaele tse di buang ka ga patlo ya ga Matsetseleko mo sejanageng sa ga Bra Boots se se utswitsweng. (2)
- 13.10 Ke ena a rotloeditseng batsadi ba ga Matsetseleko go batla le go busetsa ngwana gae. (2)
- 13.11 Ke ne ke ka mo itumelela gonne ke batla go itse se se mo ngwegisitseng kgotsa ka a tshotse matsapa a go tla go mpona/Ke ne ke ka se mo itumelele ka a nkutlwisitse botlhoko gonne ke sa itse gore o ngadisitswe ke eng kwa gae. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 13.12 Ee – gore mmaagwe a ye go mo tlhomola mmutlwa a tle a robalelwe ke ditlhokwa/ gore a bone fa rraagwe a laditsweng teng/a mo ithobogele. Nnyaya – gonne ke sa dumele mo go bueng le baswi ka ba ithobaletse, mme ba ka se utlwe sepe/o ne a ka kgobola ntho ya ga Matsetseleko/go se sepe se a ka se buang le ena ka a sa tlhole a tshela. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

- 13.13 Ee – o atlegile ka go tlhagisa Kgosi Kgololo yo o neng a eletsa go tlisa ditlhabololo mo motseng wa gagwe, mme a emelana le kemokgatlanong yotlhe e banna ba lekgotla ba neng ba e tlisa go mo kganela, fela a emelana le bona go fitlhelela a bona se a neng a se eletsa/ Matsetseleko ga a ka a ineela bonolo, o kgaratlhile gore a fitlhelele maikaelelo a gagwe a go tsweletsa dithuto/ Bra Boots ga a ka a tlogela go batlana le Matsetseleko le fa a kopane le dikgwetlho tse di neng di leka go mo sitisa mo patlong ya gagwe. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

(2)
[25]

DITLHANGWA TSA SETSO – G Leeuw le ba bangwe**POTSO 14: POTSO YA TLHAMO****'MONNA WA MOGWEBI' – BP Lekome****'KGOSI MOLEFI K PILANE' – MOM Seboni le EP Lekhela**

ELA TLHOKO: Mo tlhamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tiro ya motlhatlhojwa.

- Dikgwetlho ke mathata kgotsa maparego a botlhe re rakanang le ona mo botshelong go sa kgathalesege maemo a rona.
- Monna wa mogwebi o godisa barwadi ba gagwe ba le bararo a le esi mme se, ga se tiro e e bonolo ka a tshwanelwa ke go ba direla ka botlalo botlhe.
- Go leka go fitlhelela maikemisetso a go ba itumedisa, o ba botsa gore a ba tlele eng mo loetong lwa kgwebo le a ikaelelang go le tsaya.
- Monna wa mogwebi o iphitlhela a le mo mathateng a magolo ka ntlha ya fa morwadie wa gofejane yo a neng a mo rata thata, a ne a kopa gore a mo tlele sethunya sa rosa fa a boa kwa loetong.
- Bothata jo monna wa mogwebi a neng a lebagane le bona ke gore e ne e le setlha sa mariga. Go ne go se kitla go nna bonolo gore a bone sethunya sa rosa.
- Lerato le a neng a na le lona mo ngwaneng wa gagwe, le etegetsatsa bothata ka a reteletlwa ke go raya gofejane gore a tlhophe se sengwe ka go ka se kitla go nna bonolo gore a bone rosa eo.
- O ithwesa mathata ka go amogela kopo ya gofejane. O tsenwa ke tsebetsebe le khutsafalo ya go tshegwa ke batho ka a ithaya a re sethunya sa rosa se tlhoga mariga mo serameng.
- Bothata jwa monna wa mogwebi ke gore o ne a sa batle go utlwisana ngwana wa gagwe botlhoko.
- Mo go tsibogeleng kgwetlho e, o kopana le khasetlele ya ga Dimo e na le tshingwana ya dithunya e e kopantseng dintlha tsa mariga le selemo. Karolo ya selemo e na le dithunya tse dintle mme a kgetla sethunya sa rosa.
- Dimo a mo laela gore a buse sethunya sa gagwe sa rosa, go sa nneng jalo o mo lobela dintsi.
- Monna a itsenya mo mathateng a go dumelana le Dimo gore o tlaa mo naya morwadie wa gofejane gore e nne mosadi wa gagwe, a dira leano fela.
- Monna wa mogwebi a itumelela go fitlhelela se morwadie a neng a se batla le fa go mo tsentse mo mathateng. A lebagana le kgwetlho ya go diragatsa tsholofetso ya gagwe mo go Dimo.
- O ne a neela Dimo morwadie go nna mosadi wa gagwe. Khutsafalo ya letlhologelelo la ngwana ya totela monna wa mogwebi mme a feleletsa a lwala ka ntlha ya go ikotlhaela tshwetso ya gagwe. A tsena ka lebitla.

- Kgosi Molefi K Pilane morago ga go tlogelelwa bogosi ke mogoloe Pilane a Pheto, o iphitlhela a lebagane le dikgwetlho tsa go tsaya maikarabelo jaaka moeteledipele wa morafe wa gagwe.
- Bothata jwa gagwe ke gore morafe o gasagane le naga ka ntlha ya puso ya ga mogoloe e e neng e sa siama. Kgwetlho e a tshwanetseng go e tsibogela ke go busa morafe ka tekatekano, go netefatsa gore batho ga ba patikiwe le go mpampediwa ka gope.
- Kgosi o lebagane le matsapa a go siamisa le go feela motse wa gagwe matlakala. Morafe o ne o phatlaetse le naga, ba siile mo motseng, a tshwanetse go ba phutha.
- Kgosi o tshwaragana le tiro e e thata ya go batlana le morafe kwa Natala, Kapa, Tlhabane le Kiriisetopo. Bothata jo bongwe ke gore banna ba tlogetse basadi le bana, makau a ganelela kwa makgoeng, ba a nyala, ba a tlhala.
- E le ruri botshelo bo na le dikgwetlho, tse itemogelwang ke batho ba ba farologaneng.

(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 15: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE

DITLHANGWA TSA SETSO – GS Leeuw le ba bangwe

NAANE: 'KATSE LE MONG WA YONA' – CLS Thobega

Ditlhangwa tsa setso

- 15.1 Kwa ntlong ya monna yo o ruileng Katse. (1)
- 15.2 Monna wa moeng o tlile ka lona go bona gore fa Katse ya monna e le bona e tlaa dira eng. (2)
- 15.3 Monna o ne a e apesa jaaka mosadi ka e ne e dira ditiro tsa ka fa lapeng. (2)
- 15.4 Ke mong wa Katse/o e ruile. (1)
- 15.5 Go apaya.
Go tlhatswa dijana.
Go fa baeng dijo.
(Di le PEDI fela.) (2)
- 15.6 E ne ya le sianela/tabogela. (2)
- 15.7 Phiri e sola boboa, mokgwa ga e o latlhe/Phokoje ga e ke e latlha mosesele e le wa yona.
(Dikarabo tsa barutwana tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

LE

MOGAKA SOL PLAATJE – PC Mooa

- 15.8 Ditiro tsa bonatla tsa ga Sol Plaatje. (2)
- 15.9 O pelokgale – o ne a dibela puo ya Setswana le setso ka nako ya tlhaolele.
(Dikarabo tsa barutwana tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 15.10 Ke ba mophato o le mongwe. (2)
- 15.11 O nkakariata mosekaphofu le fa phala e hibitse (2)
- 15.12 Ee – ka gone ditshwanelo tsa me tsa botho di sa tshwanela go gatakwa ke
ope le fa e le puso tota.
Nnyaya – gone ke tshaba go ka iketefaletsa botshelo ka go tshwarwa.
(Dikarabo tsa barutwana tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 15.13 Ke ithutile gore le fa go le thata ke tshwanetse go lwela dilo tsa gaetsho/Go
dibela puo le setso le go ikitse.
(Dikarabo tsa barutwana tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 15.14 Tlotlomatso/kakgolo (1)
- [25]**

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: TERAMA**POTSO 16: POTSO YA TLHAMO****MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS Mokua**

ELA TLHOKO: Mo tlamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

- Tlhagiso e e reng moapayabodila o a bo ikapeela, e kaya gore tiro nngwe le nngwe e o e dirang e na le dipoelo tsa yona, di ka go itumedisa kana di ka go utlwiswa botlhoko. Bosula kgotsa molemo o o o direlang yo mongwe le wena o tlaa go ama ka mokgwa mongwe.
- Tlhapi mogatsa Legae, o apaya bodila ka a tshela botshelo jwa go nwa ntshe e bile a sa tlhokomele mogatse, a sa mo apeele, a sa mo direle mogodungwana le fa e le go mo tlhatswetsa. Se sa feleletsa se sa itumedise Legae, sa baka kgotlhang e ditlamorago tsa yona e nnileng go lwatsa Legae.
- Tlhapi o ikapeela bodila ka go tlhoka malebogo morago ga gore Legae a godise Ntshidi le go mo tsenya sekolo. O ungwa bodila jwa go tlhoka boitumelo mo lelapeng la gagwe.
- Ntshidi mo ngwageng wa bofelo kwa Yunibesithing, o tlhoka maikarabelo ka go robala le basimane. Morago ga dikgwedi di le tharo, o a ima.
- Tlhapi, Ntshidi le rraagwe Tlhapi, ba bontsha go tlhoka nnete, tirisano le kgolagano. Ba rerisana ka ga go ithwala ga ga Ntshidi, ba ikgatholositse Legae. Ba tlhoka tshegetso go tswa mo go Legae, ka a ne a ikgogela kwa morago.
- Tlhapi o ikapeela bodila ka go se rerise Legae ka ga lekwalo le a le amogetseng mabapi le go ntshetsa Ntshidi bogadi. O bua fa bomalomaagwe Ntshidi ba tlaa amogela bogadi ka ngwana e se wa ga Legae. Legae ka pelo e e botlhoko, a bona fa a tshwanetse go katoga, a nyelela, go sa itsiwe kwa a leng teng, ka ditherisano tseo di ne di sa mo tshwanela.
- Tlhapi o utlwiwa botlhoko ke loso lwa ga Legae ntswa e le ena a baketseng Legae bolwetse jwa pelo. Go etegetsa kutlobotlhoko e, Ntshidi o ne a tlhabiwa ka thipa kwa boemelatereneng. Ruri Tlhapi o ikapeetse bodila ka ditiro tsa gagwe.
- Ke boammaaruri jo bo se nang bana ba phefo gore Tlhapi o dirile dilo tse di sa siamang tse di dirileng gore a iphitlhele a lebagane le go latlhegelwa ke matshelo a baratwa ba gagwe ba le babedi, Ntshidi le Legae.
- E le ruri moapayabodila o a bo ikapeela.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 17: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS Mokua**

- 17.1 Kwa ga Mafenya. (1)
- 17.2 Ke ditsala/badiramongo. (1)
- 17.3 Bangwe ba kgona go tswa mo sejanageng se se senyegileng ba sa gobala.
Bangwe ba bolawa ke letshogo fela. (2)
- 17.4 Ke ntlha ya gore Nkefi a gane banna ba ba ka mo nyalang a itile ka ba ba nyetseng. (2)
- 17.5 O ineeletse bojalwa jo bo feditseng bontle jwa gagwe/bo mo tsofaditseng./
O latlhegetswe ke lekau. (2)
- 17.6 Botshelo ke leotwana bo a dikologa.
Nako ya bonyana e a fela go tle ya botsofe.
Fa nako ya botsofe e gorogile e batla gore o bo o na le batho ba ba go tlhokomelang.
Ditšhelete tse di tletseng mo ntlong ga di dire sepe ka nako ya botsofe.
(Di le PEDI fela.) (2)
- 17.7 Nnyaya - ke ne ke se kitla ke amogela kgolagano e, gonne Ntope e le monna wa me/a nntsheditse bogadi e bile e nthubela lelapa. (2)

LE

- 17.8 Loso lwa ga Kgabele. (1)
- 17.9 Bagaabo Raesebo ba ne ba sa kopa Kgabele/ba ne ba mo adimile.
Ba rile ba sa ntse ba tlaa dira lenyalo. (2)
- 17.10 O megagaru/botswapelo/bohula – gonne a batla go lwela madi a a neng a sa mo lebana/o tliša kgotlhang magareng ga masika. (2)
- 17.11 Mmatšhatshi o tletse mowa wa ntwā fa Nkele a na le mowa wa kagiso. (2)
- 17.12 O ne a tlhotlheletsa mmaagwe go lwela setopo sa ga Kgabele/o ne a tsamaya le mmaagwe fa a ya go lwela setopo/o lemosa mmaagwe gore fa ba sa eme ka dinao, madi a ya go ya otlhe kwa go Nkele/a re monnaawe ga a direlwa moletlo wa lenyalo. (2)
- 17.13 Ga go a siama gonne e le tshenyo ya madi ka a ne a ka sala a thusa Raesebo le bana mo khularong ya ga mmaabona/theke ya lekase e e tlhwatlhwagodimo ga e na mosola ope mo bathong ba ba sa ntseng ba nna mo matikiring./
Go siame gonne go supa tlotlo e ba lelapa ba neng ba e bontshang tebang le moswi.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 17.14 Fa batho ba go lwantsha o se ka wa ba tlatsa bogale ka go lwa le bona/
Boikobo kgotsa bonolo bo a busetsa/ga bo godise ntwa.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]

POTSO 18: POTSO YA TLHAMO**GA SE LORATO – MJ Magasa**

ELA TLHOKO: Mo tlamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

- Tlhagiso e e reng moapayabodila o a bo ikapeela, e kaya gore tiro nngwe le nngwe e o e dirang e na le dipoelo tsa yona, di ka go itumedisa kana di ka go utlwise botlhoko. Bosula kgotsa molemo o o o direlang yo mongwe le wena o tlaa go ama ka mokgwa mongwe.
- Motsamai o apaya bodila ka e le rre wa lelapa mme a na le dinyatsi e bong Angeline, Suzan le Gladys. O tihola kutlobotlhoko mo lelapeng la gagwe ka a sa ba tlamele mme a direla dinyatsi le bana ba bona, a lomeletsa mosadi le bana ba gagwe. O ikapeela bodila ka dinyatsi di mo jela madi a a ka bong a ne a tlhokomela lelapa la gagwe ka ona.
- Motsamai o tshameka le go itshema e le mohumi. O agela Angeline ntlo ka madi a a adimileng kwa Long Holmes, a bo a baakanyetsa Gladys marulelo a ntlo ntswa a reteletswe ke go direla balelapa la gagwe se, ka a ba tlogetse mo letlotleng. Suzan ena o mo agetse lebenkele le go mo rekela bene. Morago Angeline le Suzan ba a mo latlhaganya mme kwa ga Gladys o kobiwa ke Kefentse.
- O sala a le mo kutlobotlhokong ka a ne a latlhiwa ke dinyatsi tsotlhe mme a sala e le gopane wa moikapari. A sala a na le melato go duela ntlo ya ga Angeline le go duela Kefentse diranta di le dikete di le lesome.
- Motsamai o ikapeetse bodila jwa go nna le dinyatsi mme se sa dira gore Gadifele le ena a latele motlhala wa gagwe ka go mo itlhokomolosa le go ratana le Bra Dan.
- O ikgogetse metsi ka mosele ka go sa tseye dikgakololo tsa ditsala tsa gagwe Lenkapere le Gosekwang, fa ba ne ba mo gakolola gore a se ka a ratana le Angeline ka a le monnye thata mo go ena ka e bile Motsamai a nyetse. O ne a bona fa badirammogo ba mo fufegela e bile ba ipatlela Angeline. Selapo le ena o lekile go mo gakolola ka a ne a leka go mo thusa go aga le go tlhokomela lelapa la gagwe fela o ne a itshela moriti o o tsididi. O ikapeela bodila jwa go tlhoka tshegetso ya ditsala fa a le mo mathateng, ka nako e bana le mosadi ba neng ba mo furaletse.
- Motsamai o apaya bodila ka go sa dirise dikoloi tsa tiro ka tshwanelo, a di dirisetsa dinyatsi tsa gagwe le go di senya. Bodila jo a bo ungwang ke go tswa kwa tirong a iphotlhere a sa newa madi a diphenšene.
- Ke boammaaruri gore moapayabodila o a bo ikapeela. Motsamai o bolaiwa ke se a se jeleng gonne a tlhokile maikarabelo le lerato mo lelapeng la gagwe. Lenyalo la gagwe le latlhegetswe ke tlotlo le balelapa la gagwe ba mo itlhokomolosa.
- O reteletse ke go nna mo ntlong e e agilweng ke bana ba gagwe, go palama dikoloi tsa bona le go itumelela katlego ya bona.
- Ditiragalo tsotlhe tse, di supa bonnete jwa gore moapayabodila o a bo ikapeela. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)

[25]

POTSO 19: DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE**GA SE LORATO – MJ Magasa**

- 19.1 Kwa *UTC (United Tobacco Company)*/ kwa tirong. (1)
- 19.2 Gadifele – ke ntsalae (2)
- 19.3 Mmele, pelo le mowa ga go se se monate sa tsona.
Botlhokatsebe jwa kgakololo bo botlhoko go feta tlhonya.
Dilo dingwe re a di itira mme morago di be di re baba jaaka mmabetsane.
O rothisa keledi.
Ka lentswe le le wetseng
O ne a bopama
O utlwile botlhoko
(Di le THARO fela.) (3)
- 19.4 Fa o na le bothata o tshwanetse go bo rerisana le batho ba bangwe gore ba go bo thuse/Mathata a a thusanwa. (2)
- 19.5 Ee – ngwana sejo o a tlhakanelwa/Kgodiso ya ngwana ke ya motsadi mongwe le mongwe/Barutabana ke batsadi ba bobedi ba bana/Barutwana ga ba direlwe fela ka gore ba se na batsadi. (2)
- 19.6 Ke go etegetsa ntwala e e neng e le mo lelapeng la ga Motsamai. O etegeditse kutlobotlhoko ya ga Motsamai (2)
- 19.7 Ke nako e Motsamai a neng a jelwa lebenkele ke Suzan/Ke ya gore a tshwarise Suzan le Sentebaleng fa ba leka go mo leleka ka a re ba mo tseetse lebenkele. (1)
- 19.8 Dipampiri tsa lebenkele di ne di kwadilwe ka Suzan.
Mojaboswa ke Sentebaleng. (2)
- 19.9 Semelo sa bomatla/boelele – ga a na dipampiri tsa lebenkele gonne a re di kwa go *Suzan*./ Ga a kelotlhoko/ ga a na maikarabelo o rekile lebenkele mme ga a tshwenyega ka go bona dipampiri tsa lona. (2)
- 19.10 Selapo o na le maikarabelo fa Motsamai a se na maikarabelo.
Selapo o na le lerato la nnete fa Motsamai a se na lerato la nnete.
Selapo o nna fa lelapeng la gagwe fa Motsamai a ne a ebela le naga.
Selapo o tlhokomela mosadi wa gagwe fa Motsamai a sa tlhokomele wa gagwe.
Selapo o ne a tlotla lelapa la gagwe fa Motsamai a ne a sa tlotle lelapa la gagwe.
(E le NNGWE fela.) (2)
- 19.11 O ne a leleka Motsamai mme a tshwanelwa ke go boela gae ka a sa tlhole a na le dinyatsi. (2)

- 19.12 Ga go a siama gone o a itse gore Motsamai o na le lelapa le a tshwanetseng go le tlamela/*Gladys* o ne a itse sentle gore ena le Kefentse ga ba ise ba tthalane. (2)
- 19.13 Ke ithutile go itshoka go fitlhelela se ke se eletsang/ Ke ithutile gore boitshoko bo tsala katlego. (2)
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko) [25]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 25
PALOGOTLHE YA TLHATLHOBO: 80

KAROLO YA A: RUBORIKI YA TLHATLHOBO YA TLHAMO YA DIKWALO: POKO [10 MADUO]

Ditlhokego	Phitlhelelo ka dinaledi	Phitlhelelo ka matsetseleko	Phitlhelelo ka tekano	Phitlhelelo e e tlaaelang	Ga a fitlhelela
DITENG Thanolo ya setlhogo Ngangisano e e tseneletseng katlholo le go tlaaloganya setlhangwa 6 MADUO	5-6 -Thanolo e e tseneletseng ya setlhogo -Tsibogelo ya dinaledi e e tshegetsang setlhogo -Motseletsele o o itumedisang wa dintlha tsa ngangisano, di tshegediwa ka botlalo go tswa mo lebokong -Go tlaaloganya setlhangwa le leboko go go manontlhotlho	4 -O ranotse setlhogo sentle -Tsibogelo e e lekalekanang ya dintlha tse di tshegetsang setlhogo ka matsetseleko -Dintlha tse di utlwalang tsa ngangisano, fela ga se tsotlhe tse di tshegeditsweng jaaka go ne go tshwanetse -Go tlaalogangwa ga leboko go a itumedisa	3 -Thanolo e e lekalekanang ya setlhogo -Go na le dintlha dingwe tse dintle tse di tshegetsang setlhogo -Dintlha dingwe tsa dingangisano di tshegeditswe, mme fela bosupi ga bo dumelesege ka metlha -Tlaaloganyo e e kwa tlase ya leboko	2 -Thanolo ya setlhogo e e sa kgotsofatseng -Dintlha tse di tshegetsang setlhogo di dinnye thata -Dintlha tsa ngangisano tse di maleba di dinnye thata -Tlaaloganyo e e tlaaelang ya leboko	0-1 -Setlhogo ga se a tlaalogangwa -Ga go na bosupi jwa go dirisa leboko le go tshegetsa setlhogo -Dintlha tsa ngangisano ga di maleba gotlhelele -Morutwana ga a kgona go tlaaloganya leboko
KAGEGO LE PUO Popego, kelelo e e tlaaloganyegang le tlaagiso Puo, segalo le setaele tse di dirisitsweng mo tlaamong 4 MADUO	4 -Kagego e e lomaganeng sentle -Puo, segalo le setaele di supa kgolo, di a kgatlhisa, di nepagetse -Gotlhelele ga e na diphoso tsa puo, mopeleto le matshwao a puo	3 -Kagego e e tlaamaletseng -Puo, segalo le setaele di nepagetse go le gontsi -Bogolo ga go na diphoso tsa thutapuo, mopeleto le matshwao a puo	2 -Go na le bosupi jo bo rileng jwa kagego -Puo, segalo le setaele tse di nepagetseng ka tekano -Diphoso tse dinnye tsa thutapuo, mopeleto le matshwao a puo	1 -Kagego e supa thulaganyo e e fosagetseng -Segalo le setaele tse di sa nepagalang ka bontsi -Diphoso tsa thutapuo, mopeleto le matshwao a puo di bonagala thata	0-1 -Kagego e bokoa thata -Diphoso tse di masisi tsa puo le setaele se se fosagetseng gotlhelele -E phephetha ka diphoso tsa thutapuo. mopeleto le matshwao a puo

ELA TLHOKO: Fa motlhatlhojwa a ikgatholositse diteng gotlhelele, mme a kwala tlhamo ya boitlhamedi, Diteng, Popego le Puo di abelwe 0 maduo.

KAROLO YA B LE C: RUBORIKI YA TLHATLHOBO YA DITLHAMO TSA DIKWALO: PADI LE TERAMA [25 MADUO]

Ditlhokego	Phitlhelelo ka dinaledi	Phitlhelelo ka matsetseleko	Phitlhelelo ka tekano	Phitlhelelo e e tlhaelang	Ga a fitlhelela
DITENG Thanolo ya setlhogo Ngangisano e e tseneletseng, katlholo le go tlhaloganya setlhangwa 15 MADUO	12–15 - Thanolo e e tseneletseng ya setlhogo Tsibogelo e e tshegetsang setlhogo ka dinaledi: 14–15 -Tsibogelo e e tshegetsang setlhogo manontlhotlho: 12–13 -Motseletsele o o itumedisang wa dintlha tsa ngangisano, di tshegediwa ka botlalo -Go tlhaloganya mofutakwalo le setlhangwa go go manontlhotlho	9–11 -O bontsha go tlhaloganya, gape o ranotse setlhogo sentle -Tsibogelo e e lekalekanang ya dintlha tse di tshegetsang setlhogo -Dintlha tse di utlwalang tsa ngangisano, fela ga se tsotlhe tse di tshegeditsweng jaaka go ne go tshwanetse -Go tlhaloganya mofutakwalo le setlhangwa go a bonala	6–8 -Thanolo ya setlhogo e e mo magareng, -Go na le dintlha dingwe tse dintle tse di tshegetsang setlhogo -Dintlha dingwe tsa dingangisano di tshegeditswe, mme fela bosupi ga bo dumelesege ka metlha -O tlhalogantse bontlhabongwe jwa mofutakwalo le setlhangwa	4–5 -Thanolo e e tlhaelang ya setlhogo -Go dintlha di le mmalwa tse di tshegetsang setlhogo -Dintlha tsa ngangisano tse di maleba di dinnye thata -Go tlhaloganya mofutakwalo le setlhangwa go gonnye thata	0–3 -Setlhogo ga se tlhaloganngwe -Maiteko a a bokoa a go araba potso -Dintlha tsa ngangisano ga di maleba gotlhelele -Morutwana ga a kgona go tlhaloganya mofutakwalo kgotsa setlhangwa
KAGEGO LE PUO Popego, kelelo e e tlhaloganyegang le tlhagiso Puo, segalo le setaele tse di dirisitsweng mo tlhamong 10 MADUO	8–10 -Kagego e e lomaganeng ka kelelo ya dintlha tsa ngangisano e agegile sentle -Matseno le bokhutlo di manontlhotlho -Puo, segalo le setaele di supa kgolo, di a kgatlhisa, di nepagetse	6–7 -Kagego e e tlhamaletseng le kelelo e e utlwalang ya ngangisano -Matseno, bokhutlo le ditemana dingwe di rulagantswe sentle ka tomagano -Bogolo puo, segalo le setaele di nepagetse go le gontsi	4–5 -Go na le bosupi jwa kagego, kelelo ya ngangisano e a tlhaloganyega le go lomagana fela e na le diphoso -Matseno, ditemana le bokhutlo di eta di tlhoka tomagano -Diphoso di le mmalwa tsa puo, segalo le setaele tse di nepagetseng go le go ntsi	2–3 -Kagego e supa thulaganyo e e fosagetseng e bile kelelo ya dintlha tsa ngangisano ga e a rulaganngwa sentle -Matseno, ditemana le bokhutlo di fosagetse. -Diphoso tsa puo, segalo le setaele tse di seng maleba di bonala thata	0–1 -Go tlhokagala ga kagego e e lolameng go kgoreletsa kelelo ya ngangisanogotlhelele -Matseno, ditemana le bokhutlo ga di a lomagana gotlhelele -Diphoso tsa puo,segalo le setaele se se fosagetseng thata di tlhola setlhangwa se se sa atlegang

- Dipharologanyo magareng ga maduo a Kagego, Puo le Diteng di se fete dielo tse PEDI.
- Karabo ya boitlhamedi e abelwe 0 la Diteng le 0 la Puo le Kagego.